SPRAWDZIAN · JĘZYK POLSKI

Sprawdzian z wierszy Morsztyna

Grupa A

Jan Andrzej Morsztyn

Imię i nazwisko: _____

Klasa: _____

Data: _____

Punkty: _____ / 21

10 zadań, 21 pkt. Czytaj uważnie polecenia. W zadaniach otwartych pisz pełnymi zdaniami.

Zadanie 1. (0–1 pkt)

Na czym polega pointa wiersza Jana Andrzeja Morsztyna „Pszczoła w bursztynie"?

(A) Bursztyn okazuje się zwykłym szkłem, więc pozorny skarb traci wartość.
(B) Owad w bursztynie ma grób kształtniejszy niż grób słynnej Kleopatry.
(C) Pszczoła ginie przez chciwość, co staje się przestrogą dla ludzi.
(D) Podmiot zazdrości pszczole, że po śmierci wszyscy o niej zapomnieli.

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 2. (0–1 pkt)

Jaką zaletę krótkiej księgi wymienia podmiot wiersza Jana Andrzeja Morsztyna „Do swoich książek" (Hola! Już dosyć, dosyć, moja księgo!)?

(A) Uczeń łatwo nauczy się jej na pamięć przed egzaminem.
(B) Zyska ona przychylność króla i możnych protektorów.
(C) Sprzeda się drożej niż obszerne dzieła uczonych ludzi.
(D) Gość przeczyta ją, nim wino w kieliszku mu się ogrzeje.

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 3. (0–1 pkt)

Dlaczego w zakończeniu wiersza „Do motyla" podmiot uznaje motyla za szczęśliwego, choć ten zginął w płomieniu?

(A) bo motyl w ostatniej chwili uciekł od płomienia i odleciał, ocalony, w ciemność letniej nocy
(B) bo motyl po śmierci zamienił się w gwiazdę i zamieszkał na niebie obok księżyca
(C) bo motyl nie zaznał miłości, więc nie cierpiał z powodu rozstania z ukochaną istotą
(D) bo motyl zginął, zdążywszy „pocałować" ukochaną świecę — podmiot zazdrości mu takiej śmierci

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 4. (0–3 pkt)

Oceń prawdziwość stwierdzeń dotyczących wiersza „Niestatek".

1. W pierwszej części wiersza włosy panny porównane są do złota.	**P**	**F**
2. Zmiana opisu urody wynika z tego, że panna się zestarzała.	**P**	**F**
3. Po kłótni usta panny zostają nazwane czeluścią.	**P**	**F**

Przy każdym zdaniu zakreśl P (prawda) albo F (fałsz).

Zadanie 5. (0–2 pkt)

Uzupełnij luki, wybierając wyrażenia z listy.

Jan Andrzej Morsztyn jest autorem zbiorów „Kanikuła" i „(1) _____", a utwór „Do trupa" jest (2) _____.

(1) Treny / Fraszki / Lutnia
(2) balladą / sonetem / trenem

Zadanie 6. (0–2 pkt)

Wyjaśnij, czym charakteryzuje się styl zwany marinizmem, którego przedstawicielem był Jan Andrzej Morsztyn.

Zadanie 7. (0–2 pkt)

Wyjaśnij, co w wierszu „Do motyla" symbolizują świeca i motyl oraz jaki środek stylistyczny zawiera wyrażenie „śmierć ozdobna".

Zadanie 8. (0–3 pkt)

Uzasadnij, że w wierszach Morsztyna miłość odbiera człowiekowi rozum i wolność. Odwołaj się do trzech utworów.

Zadanie 9. (0–3 pkt)

Na przykładzie wiersza „Do trupa" Jana Andrzeja Morsztyna wyjaśnij, na czym polega barokowy koncept poetycki.

Zadanie 10. (0–3 pkt)

Wyjaśnij, na czym polega łańcuchowa budowa sonetu Jana Andrzeja Morsztyna „Cuda miłości" (Karmię frasunkiem miłość i myśleniem…), i wskaż paradoks zawarty w jego poincie.

Rozwiąż ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: matury-online.pl/sprawdzian/polski/morsztyn-wybor

SPRAWDZIAN · JĘZYK POLSKI

Sprawdzian z wierszy Morsztyna

Grupa B

Jan Andrzej Morsztyn

Imię i nazwisko: _____

Klasa: _____

Data: _____

Punkty: _____ / 21

10 zadań, 21 pkt. Czytaj uważnie polecenia. W zadaniach otwartych pisz pełnymi zdaniami.

Zadanie 1. (0–1 pkt)

Co oznacza tytuł wiersza „Niestatek”?

Ⓐ statek niezdolny do żeglugi — tu: bezradność zakochanego

Ⓑ niestałość, zmienność — tu: zmienność ocen zakochanego

Ⓒ niedostatek, ubóstwo — tu: bieda zakochanego poety

Ⓓ wierność mimo przeciwności — tu: stałość uczuć zakochanego

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 2. (0–1 pkt)

Czym według podmiotu wiersza „Na zegarek ciekący” jest piasek przesypujący się w klepsydrze?

Ⓐ łzami Jagny zamienionymi w piasek

Ⓑ popiołem ze spalonych listów miłosnych

Ⓒ prochami Tyrsisa, którego spalił wzrok Jagny

Ⓓ ziemią z grobu nieszczęśliwego kochanka

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 3. (0–1 pkt)

Jaką prawdę o miłości wyraża pointa sonetu „Cuda miłości”?

Ⓐ Rozum w końcu zwycięża namiętność, jeśli człowiek zachowa zimną krew.

Ⓑ Miłość jest cudem zesłanym przez Boga jako nagroda za cnotliwe życie.

Ⓒ Kto próbuje bronić się przed miłością rozumem, tym prędzej wpada w jej sidła.

Ⓓ Zakochany powinien unikać oczu dziewczyny, a wtedy miłość sama szybko minie.

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 4. (0–3 pkt)

Oceń prawdziwość stwierdzeń dotyczących wiersza „Do trupa”.

1. Zmarły milczy, a język zakochanego kwili.	**P**	**F**
2. Podmiot przewiduje, że jego cierpienie skończy się szybciej niż istnienie ciała zmarłego.	**P**	**F**
3. Trup ma związane ręce, a podmiot — rozum spętany łańcuchem.	**P**	**F**

Przy każdym zdaniu zakreśl P (prawda) albo F (fałsz).

Zadanie 5. (0–2 pkt)

Uzupełnij na podstawie wiersza „Do trupa”: przy zmarłym palą się jawne świece, a zakochany ma w sobie płomień (1) _____, zaś ciało zmarłego wkrótce rozsypie się (2) _____

Zadanie 6. (0–2 pkt)

Wskaż środek, na którym zbudowana jest składnia wiersza „Do trupa" (powtarzające się ty – ja), i wyjaśnij jego funkcję.

Zadanie 7. (0–2 pkt)

> „Ty się rozsypiesz prochem w małej chwili, / Ja się nie mogę, stawszy się żywiołem / Wiecznym mych ogniów, rozsypać popiołem."

Wyjaśnij sens pointy wiersza „Do trupa".

Zadanie 8. (0–3 pkt)

Wyjaśnij pointę sonetu Jana Andrzeja Morsztyna „Na krzyżyk na piersiach jednej panny": kim są dwaj łotrzy, między którymi wystawiony jest krzyż, i z jakim wydarzeniem biblijnym autor zestawia sytuację zakochanego?

Zadanie 9. (0–3 pkt)

Omów kompozycję wiersza „Niestatek". Zwróć uwagę na kolejność, w jakiej wymieniane są elementy urody w obu częściach, i wyjaśnij, czemu służy taka budowa.

Zadanie 10. (0–3 pkt)

Wyjaśnij, na czym polega koncept wiersza „Na zegarek ciekący” i jaką prawdę o miłości wyraża jego pointa.

Rozwiąż ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: matury-online.pl/sprawdzian/polski/morsztyn-wybor

Sprawdzian z wierszy Morsztyna

Grupa A

1. (1 pkt) **B**

2. (1 pkt) **D**

3. (1 pkt) **D**

4. (3 pkt) **1. P; 2. F; 3. P** — po 1 pkt za zdanie

5. (2 pkt) **(1) Lutnia; (2) sonetem** — po 1 pkt za lukę

6. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Marinizm, nazwany od włoskiego poety Giambattisty Marina, charakteryzuje się wyszukaną, kunsztowną metaforyką, grą słów, paradoksami i zaskakującymi porównaniami, czyli konceptami. Celem takiej poezji nie jest prostota i jasność przekazu, lecz zachwycenie odbiorcy pomysłowością i kunsztem formalnym autora — stąd częste, rozbudowane antytezy i hiperbole, widoczne również w twórczości Morsztyna.
Punktacja: Wskazanie cech — wyszukana metaforyka, gra słów, zaskakujące porównania, kunsztowna forma (1 pkt) + wskazanie celu — zachwycenie odbiorcy pomysłowością, a nie prostotą przekazu (1 pkt). Maks. 2 pkt.

7. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Świeca, zestawiona z jasną twarzą, oznacza piękną kobietę, a jej płomień — miłość, która przyciąga i zabija. Motyl to zakochany, który sam pcha się do grobu, bo wierzy, że ocali go to, co go spali. Wyrażenie śmierć ozdobna to oksymoron: łączy śmierć z pięknem, bo zguba kryje się w urodzie.
Punktacja: Wyjaśnienie symboliki: świeca / jasna twarz — piękna ukochana, płomień — miłość, motyl — zakochany, który sam leci ku zgubie — 1 pkt. Nazwanie środka: oksymoron (zestawienie wyrazów o sprzecznym znaczeniu) i krótkie wyjaśnienie: piękno, które zabija — 1 pkt. Maks. 2 pkt.

8. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: W „Do trupa" zakochany mówi, że utracił wolność, a jego rozum jest skuty łańcuchem. W „Cudach miłości" rozum okazuje się bezużyteczny: kto chce się nim bronić przed miłością, jeszcze szybciej wpada w jej sidła. W „Do motyla" zakochany-motyl sam leci do grobu i łudzi się, że ocali go to, co go spali. Miłość działa więc jak siła, której człowiek nie potrafi rozumnie się przeciwstawić.
Punktacja: Za każdy utwór z trafnym uzasadnieniem — 1 pkt, np.: „Do trupa" — zakochany utracił wolność, jego rozum jest spętany łańcuchem, zmysły zamknięte w ciemności; „Cuda miłości" — kto broni się rozumem, tym prędzej wpada w sidło; podmiot pieści ogień, który go niszczy; „Do motyla" — motyl sam kwapi się do grobu i wierzy, że ocali go to, co go zabije; „Na zegarek ciekący" — zakochany nie zazna spokoju. Maks. 3 pkt.

9. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Koncept to charakterystyczna dla baroku i marinizmu figura polegająca na zaskakującym, pomysłowym, często paradoksalnym zestawieniu odległych zjawisk lub pojęć. W wierszu „Do trupa" Morsztyn buduje rozbudowaną antytezę między sobą — cierpiącym zakochanym — a martwym ciałem: obaj są „zabici", lecz jeden strzałą śmierci, drugi strzałą miłości. Taki koncept ma zaskoczyć odbiorcę, wyolbrzymić siłę uczucia i zaprezentować kunszt poetycki autora, typowy dla estetyki barokowej.
Punktacja: Definicja konceptu — zaskakujące, paradoksalne zestawienie odległych pojęć (1 pkt) + przykład z wiersza — porównanie zakochanego do trupa (1 pkt) + wskazanie celu — wyolbrzymienie, zaskoczenie odbiorcy, popis kunsztu (1 pkt). Maks. 3 pkt.

10. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Sonet zbudowany jest jak łańcuch: podmiot karmi miłość frasunkiem i myśleniem, myśl – pamięcią i pożądliwością, żądzę – nadzieją i gładkością, nadzieję – bajką, a dalej frasunek płaczem, wzdychanie ogniem, ogień wiatrem, wiatr cieniem, a cień oszukaniem. Każde ogniwo staje się pokarmem następnego, co tworzy gradację i podkreśla, że miłość żywi się złudzeniami. Pointa zawiera paradoks: podmiot dba o cudzy głód, a sam przy tak obfitej strawie głoduje.
Punktacja: Opis budowy: kolejne wersy podejmują ostatni człon poprzedniego (miłość karmiona frasunkiem i myśleniem, myśl pamięcią i pożądliwością, żądza nadzieją, nadzieja bajką itd.) – powstaje łańcuch karmienia, gradacja/anadiploza (1 pkt). Wskazanie przykładu z tekstu ilustrującego łańcuch (1 pkt). Paradoks pointy: podmiot przy całej tej strawie, którą żywi uczucia, sam cierpi głód (1 pkt).

Grupa B

1. (1 pkt) **B**

2. (1 pkt) **C**

3. (1 pkt) **C**

4. (3 pkt) **1. P; 2. F; 3. P** — po 1 pkt za zdanie

5. (2 pkt) **(1) skryty; (2) prochem** — po 1 pkt za lukę

6. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Wiersz zbudowany jest z równoległych zdań zaczynających się od ty i ja — to paralelizm, a zarazem antyteza. Podmiot punkt po punkcie zestawia siebie ze zmarłym: ten nie ma rumieńców, bo nie ma krwi, on też jest blady; przy trupie palą się świece, w nim płonie skryty płomień. Takie zestawienie przekonuje, że zakochany jest jak martwy, i przygotowuje pointę, w której okazuje się, że jest mu gorzej niż trupowi.
Punktacja: Wskazanie paralelizmu składniowego / anafory (zdania rozpoczynane od Ty… ja…) lub antytezy — 1 pkt. Funkcja: systematyczne porównanie stanu zmarłego i zakochanego; każde podobieństwo odsłania cierpienie zakochanego, prowadząc do pointy — 1 pkt. Maks. 2 pkt.

7. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Przez cały wiersz zakochany wylicza podobieństwa między sobą a zmarłym, a w poincie okazuje się, że jego los jest gorszy. Trup niedługo rozsypie się w proch i jego stan się skończy. Zakochany sam stał się wiecznym żywiołem, czyli ogniem swojej miłości, więc nie może nawet spłonąć do końca i rozsypać się popiołem — jego męka nie ma końca.
Punktacja: Wyjaśnienie, że ciało zmarłego wkrótce się rozłoży, więc jego stan się skończy — 1 pkt. Wyjaśnienie, że zakochany stał się wiecznym ogniem własnej miłości, więc jego cierpienie nie ma końca; jego los jest gorszy niż los zmarłego (hiperbola, paradoks) — 1 pkt. Maks. 2 pkt.

8. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Łotrami są piersi panny, między którymi zawieszony jest krzyżyk – tak jak Chrystus został ukrzyżowany na Golgocie między dwoma łotrami. Poeta przywołuje też obraz zmarłych podnoszących się z grobów, związany z męką i zmartwychwstaniem. Zakochany jest jak taki umarły: patrząc na krzyżyk i piersi, odzyskuje obumarłą nadzieję, a jego serce rośnie. Pointa jest typowym barokowym konceptem, który zestawia religijne sacrum z erotyką.
Punktacja: Wskazanie, że łotrzy to piersi panny, między którymi wisi krzyżyk (1 pkt). Wskazanie nawiązania do ukrzyżowania Chrystusa między dwoma łotrami na Golgocie oraz do powstawania umarłych z grobów (1 pkt). Wyjaśnienie sensu: widok ożywia zakochanego – wraca mu obumarła nadzieja, serce rośnie; pointa łączy sacrum z erotyką w dowcipny, zaskakujący sposób (1 pkt).

9. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Wiersz ma dwie części po cztery wersy. W pierwszej podmiot chwali pannę, dopóki żyją w zgodzie: oczy to ogień, czoło zwierciadło, włosy złoto, zęby perły, cera mleko, usta koral, policzki purpura. W drugiej, po kłótni, te same części urody wracają w odwrotnym porządku — od policzków po oczy — i wszystkie stają się czymś brzydkim: trądem, czeluścią, szkapią kością, pajęczyną, perzyną. Lustrzana budowa pokazuje, że panna się nie zmieniła; zmieniła się tylko ocena zakochanego. Stąd tytuł: niestatek, czyli niestałość. Wiersz jest też żartem z utartych porównań poezji miłosnej.
Punktacja: Wskazanie dwóch części (w zgodzie — pochwała, po kłótni — obelga) rozdzielonych wersem o zgodzie i zwadzie — 1 pkt. Zauważenie, że w drugiej części elementy urody pojawiają się w odwrotnej kolejności (od jagód do oczu) — kompozycja lustrzana / chiastyczna — 1 pkt. Funkcja: pokazanie, że zmienia się nie uroda panny, lecz nastrój i ocena zakochanego; żart z konwencjonalnych porównań poezji miłosnej, wyjaśnienie tytułu — 1 pkt. Maks. 3 pkt.

10. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Poeta wymyśla zaskakujące wyjaśnienie, skąd wziął się piasek w klepsydrze: to prochy Tyrsisa, którego wesoły wzrok Jagny spalił na popiół. Piasek bez przerwy przesypuje się w szkle, nie umie się zatrzymać — i to jest dowód, że kto kocha, ma wieczny niepokój, nawet po śmierci. Klepsydra zwykle przypomina o przemijaniu i śmierci, a tu staje się obrazem miłości, która nie daje spokoju.
Punktacja: Opis konceptu: klepsydra (zegar piaskowy) — piasek to prochy Tyrsisa spalonego spojrzeniem Jagny; metamorfoza kochanka — 1 pkt. Wyjaśnienie pointy: piasek wciąż się przesypuje, jest niestateczny, co świadczy, że zakochany nie zazna spokoju nawet po śmierci — 1 pkt. Zauważenie, że przedmiot kojarzony z upływem czasu i przemijaniem (vanitas) poeta zamienia w obraz wiecznej miłosnej udręki — 1 pkt. Maks. 3 pkt.

Skala ocen (orientacyjna, 21 pkt w każdej grupie)

bardzo dobry (5)	19–21 pkt
dobry (4)	16–18 pkt
dostateczny (3)	11–15 pkt
dopuszczający (2)	7–10 pkt
niedostateczny (1)	0–6 pkt

Progi: 90%, 75%, 50%, 30%. Progi w Twojej szkole mogą być inne. W zadaniach otwartych uznaj każdą odpowiedź poprawną merytorycznie, także sformułowaną inaczej niż przykład.

Ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: **matury-online.pl/sprawdzian/polski/morsztyn-wybor**. Nauczyciele i korepetytorzy ułożą własną kartę z banku ponad 20 tys. zadań: **matury-online.pl/dla-korepetytorow**.